

Aanbod of beheersing?

De kern van rekendoelen in Nederland

College Curriculum Studies, 8 oktober 2025

peter@mathematischinstituut.nl
p.l.langerak@vu.nl

Visies op onderwijs en Schoolmotto's

Average

primary school

Inspire. Achieve. Succeed.
Inspiring ambition, achieving
SUCCESS

Aim higher, shine brighter

Doorsnee

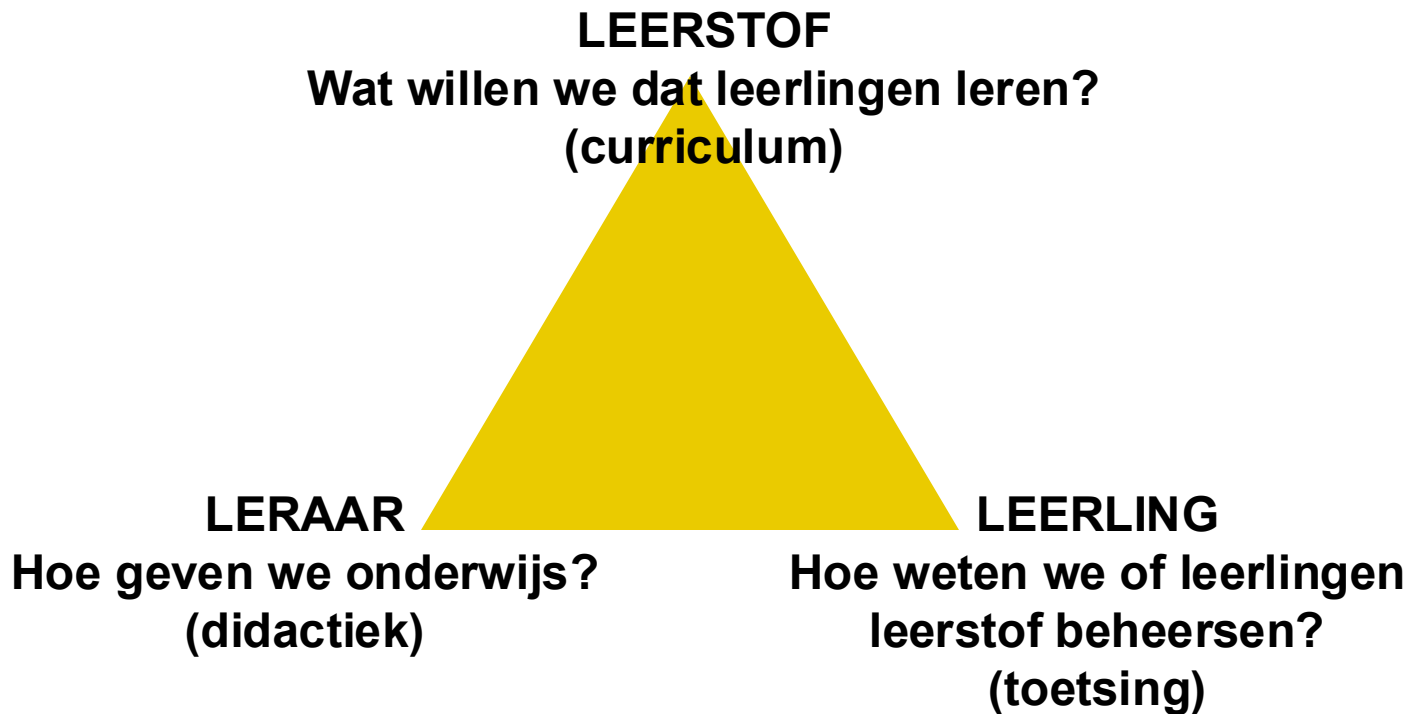
basisschool

Samen groeien naar een toekomst,
onderwijzen ruimte voor ieder kind!

Na dit college

1. Heb je kennis van de **historisch ontwikkeling** van Nederlandse rekendoelen en welke **juridische kaders** daarbij horen
2. Kun je het verschil uitleggen tussen **aanbodsdoelen** en **beheersingsdoelen** en de **gevolgen** daarvan voor het meten van de kwaliteit van onderwijs
3. Kun je de Vlaamse minimumdoelen en Nederlandse referentiedoelen **vergelijken** met de Nederlandse kerndoelen en benoemen wat Nederland daarvan kan leren
4. Kun je **kritisch reflecteren op de uitvoerbaarheid** van de nieuwe kerndoelen in de onderwijspraktijk

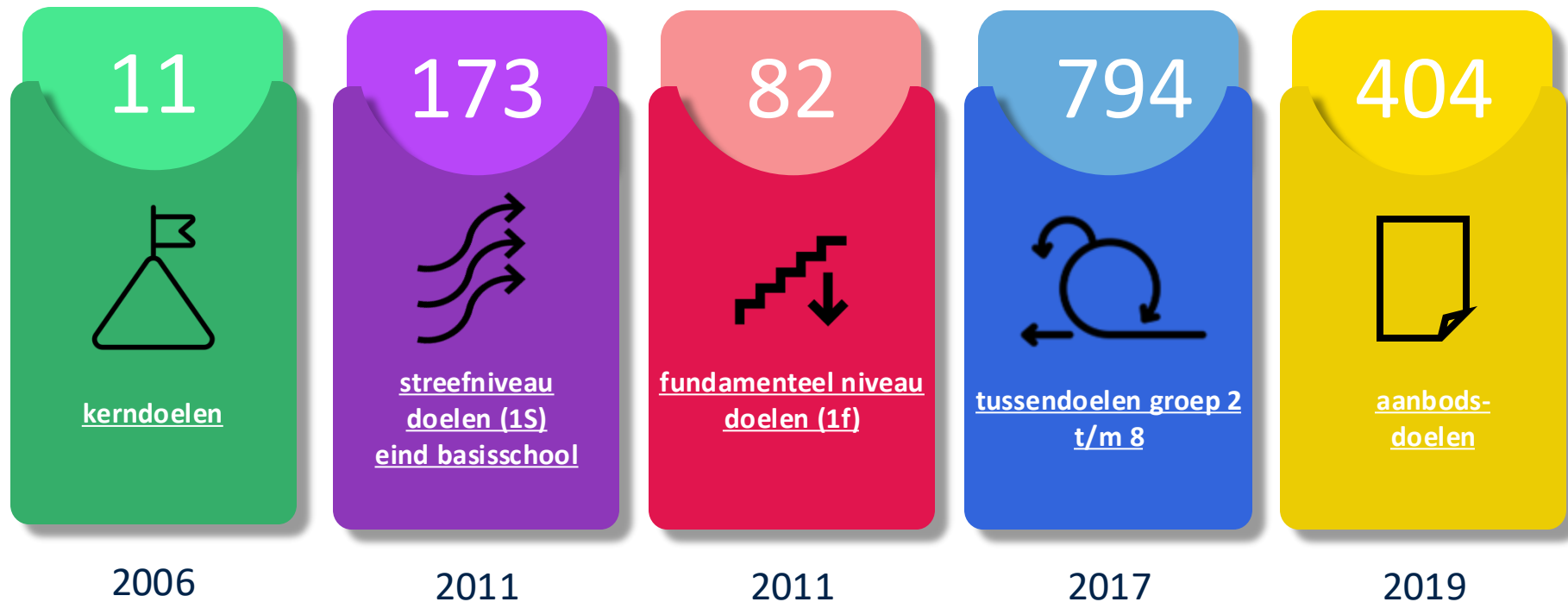
Pedagogische Driehoek en Visies op Onderwijs

Doelen

Rekendoelen voor Nederlands basisonderwijs

10 typen rekendoelen

SLO doelen

11

kerndoelen

173

streefniveau
doelen (1S)
eind basisschool

82

fundamenteel
niveau
doelen (1f)

794

tussendoelen
groep 2 t/m 8

404

aanbods-
doelen

in de praktijk

Kernsetdoelen

cruciale rekendoelen,
essentiële rekendoelen,
focusdoelen, sleuteldoelen

Basisbewerkings-
doelen

basisdoelen, tafeldoelen,
automatiseerdoelen,
sleepdoelen, strategiedoelen,
werkbladdoelen,
muurdoelen, bareka-doelen

Planningsdoelen

lesdoelen, weekdoelen,
blokdoelen, jaardoelen

Subdeeldoelen

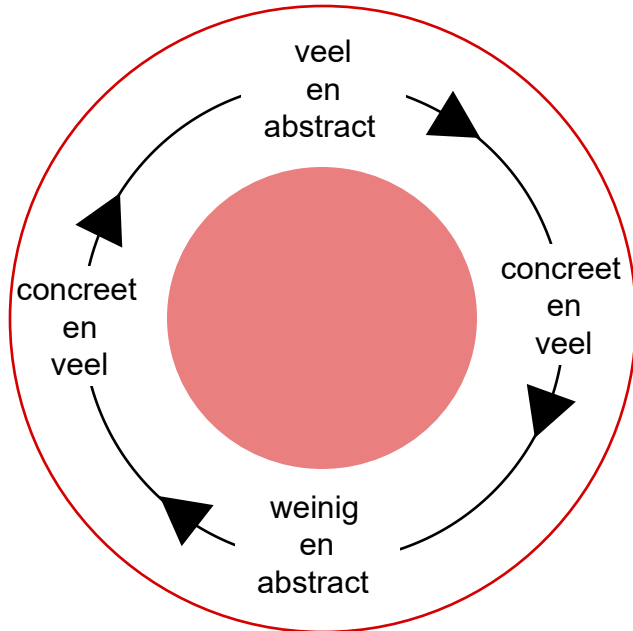
leerlijndoelen,
subdoelen, deeldoelen,
tussendoelen

Toetsdoelen

methodetoetsdoelen,
middendoelen,
eindoelen,
Cito/Iep-doelen

Aanbod of beheersing: kerndoelen en referentiedoelen

De vicieuze cirkel in de ontwikkeling van kerndoelen

Leerdoelen bij rekenen-wiskunde

1985

Wet op het Basisonderwijs

School beschrijft de leer- en ontw.doelen in het schoolwerkplan

Schoolvakken worden benoemd, maar zonder doelen

Stb. 1981, nr. 184

Artikel 10

1. Het onderwijs omvat, waar mogelijk in samenhang:
 - a. zintuiglijke en lichamelijke oefening;
 - b. Nederlandse taal;
 - c. rekenen en wiskunde;
 - d. Engelse taal;
 - e. enkele kennisgebieden;
 - f. expressie-activiteiten;
 - g. bevordering van sociale redzaamheid, waaronder gedrag in het verkeer;
 - h. bevordering van gezond gedrag.

Bij de kennisgebieden wordt in elk geval aandacht besteed aan:

- a. aardrijkskunde;
- b. geschiedenis;
- c. de natuur, waaronder biologie;
- d. maatschappelijke verhoudingen, waaronder staatsinrichting;
- e. geestelijke stromingen.

Leerdoelen bij rekenen-wiskunde

1993

Eerste kerndoelen

SLO baseert kerndoelen rekenen-wiskunde op Wiskobas experimenten

sluitstuk van twintigjarige ontwikkeling naar realistisch rekenen

scholen vijf jaar om aan te passen met SLO-handreikingen

1998

Tweede kerndoelen

kerndoelen concreter formuleren

kerndoelen rekenen-wiskunde blijven ongewijzigd

1998

Eerste tussendoelen

Freudenthal instituut stelt met SLO nieuw document op voor rekenen-wiskunde

tussendoelen annex leerlijnen

1999

Zeker weten.

onderwijsraad adviseert leerstandaarden voor basisonderwijs

beheersingsniveaus groep 4 en 8 voor taal en rekenen-wiskunde

beheersing is absoluut noodzakelijk

2002

Commissie Wijnen

minister geeft opdracht om kerndoelen aan te passen

het moeten minder en concretere kerndoelen worden

kerndoelen zijn niet toetsbaar, normen ontbreken

2006

Derde kerndoelen

nieuwe kerndoelen zijn ruimer geformuleerd

om ruimte te geven aan scholen

Leerdoelen bij rekenen-wiskunde

2007

Kwaliteitsagenda

kwaliteit van het onderwijs staat onder druk

niet duidelijk welke basisvaardigheden leerlingen moeten beheersen

2010

Referentieniveaus

uitgangspunt voor het verzorgen van onderwijs (wet primair onderwijs)

minimaal 65% Iln moet streefniveau halen

inspectie van het onderwijs gaat meten van af 14/15

2015

Platform 2032

onderwijs inclusiever maken en richten op individuele ontwikkeling

na veel kritiek stopt dit initiatief

2017

Curriculum.nu

vernieuwen kerndoelen op en eindtermen vo

na aanhoudende kritiek gestopt in 2019

2017

Tweede tussendoelen

SLO stelt nieuw document op met 794 tussendoelen voor rekenen-wiskunde

uitgeverijen gebruiken dit voor nieuwe rekenmethodes

2019

Aanbodsdoelen

SLO stelt nieuw document op met 404 aanbodsdoelen rekenen-wiskunde

inhoudslijnen verdeeld in drie fasen per lijn

inmiddels zijn er voor basisscholen 1.464 rekendoelen

Leerdoelen bij rekenen-wiskunde

2015

Platform 2032

onderwijs inclusiever maken en richten op individuele ontwikkeling

na veel kritiek stopt dit initiatief

2017

Curriculum.nu

vernieuwen kerndoelen po en eindtermen vo

na aanhoudende kritiek gestopt in 2019

2017

Tweede tussendoelen

SLO stelt nieuw document op met 794 tussendoelen voor rekenen-wiskunde

uitgeverijen gebruiken dit voor nieuwe rekenmethodes

2019

Aanbodsdoelen

SLO stelt nieuw document op met 404 aanbodsdoelen rekenen-wiskunde

inhoudslijnen verdeeld in drie fasen per lijn

inmiddels zijn er voor basisscholen 1.464 rekendoelen

2022

Evaluatie ref.niveaus

kleine aanpassingen referentieniveaus

het moet zijn: 'rekenen-wiskunde' niet 'rekenen'

duidelijkere voorbeelden en onderscheid tussen 'gebruiken' en 'functioneel gebruiken'

2025

Vierde kerndoelen

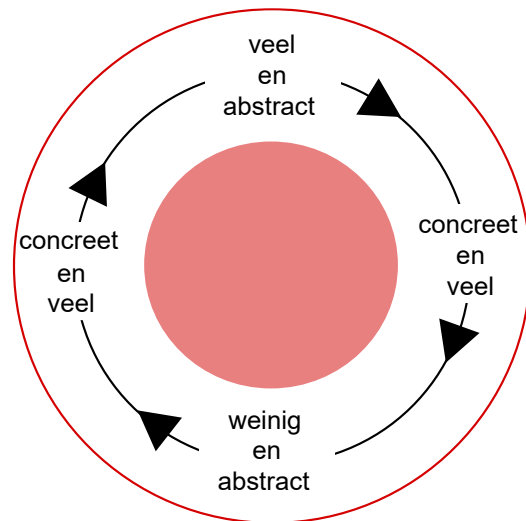
nieuwe conceptkerndoelen rekenen-wiskunde

invoering uitgesteld naar 2027, want te veel kerndoelen

staatssecretaris: scholen mogen er al mee werken

Leerdoelen bij rekenen-wiskunde

1993 Eerste kerndoelen SLO baseert kerndoelen rekenen-wiskunde op Wiskobasegerichten. stichtel van heting lange onbekkeling naar realistisch rekenen scholen vijf jaar om aan te passen met SLO-handreikingen	1998 Tweede kerndoelen kerndoelen concreter formuleren kerndoelen rekenen-wiskunde blijven ongewijzigd	1998 Eerste tussendoelen Freudenthalstijl stelt met SLO nieuw document op voor rekenen-wiskunde tussendoelen annex leerlijnen	1999 Zeker weten. onderwijsraad adviseert leerstandaarden voor basisonderwijs beheersingsniveau groep 4 en 8 voor taal en rekenen-wiskunde beheersing is absoluut noodzakelijk	2002 Commissie Wijnen minister geeft opdracht om kerndoelen aan te passen het moeten minder en concretere kerndoelen worden kerndoelen zijn niet toetsbaar, normen ontbreken	2006 Derde kerndoelen nieuwe kerndoelen zijn nu meer geformuleerd om ruimte te geven aan scholen	2007 Kwaliteitsagenda kwaliteit van het onderwijs staat onder druk niet duidelijk welke basisvaardigheden leerlingen moeten beheersen	2010 Referentieniveaus uitgangspunt voor het verzorgen van onderwijs (veel primer onderwijs) minimaal 65% moet streefniveau halen inspedie van het onderwijs gaat meten vanaf 14/15	2015 Platform 2032 onderwijs industrieer maken en richten op individuele ontwikkeling na veel kritiek stopt dit initiatief	2017 Curriculum.nu vernieuwen kerndoelen po en endtermen vo na aanhoudende kritiek gestopt in 2019	2017 Tweede tussendoelen SLO stelt nieuw document op met 734 tussendoelen voor rekenen-wiskunde uitganglijnen gebruiken dit voor nieuwe rekenmethoden	2019 Aanbodsdoelen SLO stelt nieuw document op met 404 aanbodsdoelen rekenen-wiskunde Inhoudlijnen verdeeld in drie fasen per lijn inmiddels zijn er voor basisscholen 1.464 aanbodsdoelen	2022 Evaluatie referentieniveaus kleine aanpassingen referentieniveaus het moet zijn 'rekenen-wiskunde' niet 'rekenen' duidelijkere voorbeelden en onderscheid tussen 'gebruiken' en 'functioneel gebruiken'	2025 Nieuwe kerndoelen nieuwe conceptkerndoelen rekenen-wiskunde invoering uitgesteld naar 2027, want te veel kerndoelen staatssecretaris: scholen mogen er al mee werken
---	---	--	---	---	---	--	---	---	---	--	---	---	--

Politiek wil minder kerndoelen . . .

Definitieve conceptkerndoelen rekenen en wiskunde

September 2024

Domein	Wiskundige concepten
Kerdoel 1	Gehele en decimale getallen
Kerdoel 2	Breuken
Kerdoel 3	Verhoudingen
Kerdoel 4	Grootheden en eenheden
Kerdoel 5	Data
Kerdoel 6	Patronen en verbanden
Kerdoel 7	Vorm en ruimte

Domein	Wiskundige denk-werkwijzen
Kerdoel 8	Wiskundig probleemoplossen
Kerdoel 9	Wiskundig modelleren
Kerdoel 10	Gebruiken en beschrijven van algoritmes
Kerdoel 11	Gebruiken van wiskundetaal en wiskundige representaties
Kerdoel 12	Gebruiken van wiskundige instrumenten

Domein	Wiskunde en de wereld
Kerdoel 13	Wiskundige attitude
Kerdoel 14	Wiskunde in de werkelijkheid
Kerdoel 15	Wiskunde in verschillende leergebieden

Domein	Wiskundige concepten
Kerdoel 1	De leerling redeneert en rekent met getallen en verhoudingen A. Gehele en decimale getallen B. Breuken C. Verhoudingen
Kerdoel 2	De leerling toont inzicht bij het handelen met grootheden en eenheden A. Grootheden en eenheden
Kerdoel 3	De leerling interpreteert data A. Data
Kerdoel 4	De leerling toont inzicht in patronen en verbanden A. Patronen en verbanden
Kerdoel 5	De leerling toont inzicht bij meetkundig handelen A. Meetkunde

Domein	Wiskundige denk-werkwijzen
Kerdoel 6	De leerling gebruikt wiskundige denk-werkwijzen A. Wiskundig probleemoplossen B. Wiskundig modelleren C. Gebruiken en beschrijven van algoritmes
Kerdoel 7	De leerling gebruikt wiskundetaal en wiskundige gereedschappen A. Gebruik van wiskundetaal en wiskundige representaties B. Gebruik van wiskundige instrumenten

Domein	Wiskunde en de wereld
Kerdoel 8	De leerling ontwikkelt een wiskundige attitude A. Wiskundige attitude
Kerdoel 9	De leerling past wiskunde toe in bekende en nieuwe situaties A. Wiskunde in de werkelijkheid B. Wiskunde in verschillende leergebieden

Herziene
versie 2025

Voorbeeld Wiskundige attitude

/ Wiskunde en de wereld

Kerndoel 17 De leerling ontwikkelt een wiskundige attitude.

17A De school stimuleert de ontwikkeling van een wiskundige attitude bij leerlingen.

Het gaat hierbij om:

- laten zien van het nut en de kracht van wiskunde in uiteenlopende toepassingen;
- stimuleren van een onderzoekende en kritische houding ten aanzien van getallen en andere wiskundige informatie;
- laten reflecteren op eigen en andermans rekenwijze en overig wiskundig handelen.

SLO. (2025, April). *Definitieve conceptkerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde* (Herziene versie 2025).

“De nieuwe kerndoelen voor rekenen en wiskunde in het primair onderwijs beschrijven een nieuw schooldoel over het stimuleren van de wiskundige attitude bij leerlingen, dit terwijl er nog weinig bekend is over wat wiskundige attitude precies is en hoe dit gestimuleerd kan worden. Het doel van dit onderzoeksproject is het ontwikkelen en beproeven van voorbeeldmatig lesmateriaal dat de wiskundige attitude van leerlingen in het primair onderwijs bevordert.”

Bron: UvA Research Centre for Curriculum Studies

Wet op het primair onderwijs: kerndoelen en referentieniveaus

Wet op het primair onderwijs art. 9 lid 11

11 Bij de verzorging van het onderwijs **op basis van de kerndoelen** voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde, neemt het bevoegd gezag, met inachtneming van artikel 8, eerste lid, **de referentieniveaus Nederlandse taal en de referentieniveaus rekenen**, bedoeld in artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel a, van de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen, **als uitgangspunt**.

“De referentieniveaus hebben in het PO een direct normerende functie als het gaat om het vaststellen van leerresultaten”.

...

“Voor scholen in het PO gelden de referentieniveaus daarmee als een bekostigingsvoorwaarde / deugdelijkheidseis” (Schoonhoven, 2023).

Onderwijsrecht: juridische basis

1. **Wet op het primair onderwijs** stelt dat onderwijs in Nederlandse taal en rekenen-wiskunde moet worden verzorgd op basis van de kerndoelen, met de referentieniveaus taal en rekenen als uitgangspunt (WPO, art. 9 lid 11)
2. **Wet referentieniveaus** Nederlandse taal en rekenen bepaalt welke referentieniveaus gelden voor taal en rekenen (1F, 1S/2F) (Stb. 210, 194; art. 2, lid 2a), uitgewerkt AMvB: het Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen (Stb. 2010, 265).
3. **Ministeriële regeling** leerresultaten primair onderwijs waarbij de signaleringswaarden (ondergrens) berekend worden op basis van het gemiddelde van begrijpend lezen, taalverzorging en rekenen-wiskunde over drie schooljaren (Stb. 2019, 69886). Vanaf 1 augustus 2024 gelden nieuwe signaleringswaarden (voor de meeste scholen lagere percentages) (Stb. 2024, 3102)
4. **Onderzoekskader Inspectie Standaard Resultaten (OR1)**: leerresultaten van de school moeten overeenstemmen met verwachtingen op basis van de populatie (Inspectie Onderwijs, 2025), de signaleringswaarde wordt berekend met de schoolweging (Inspectie Onderwijs, 2024; CBS, 2024)

Referenties

CBS. (2024). Schoolweging 2021-2024. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2024/29/schoolweging-2021-2024>
Inspectie van het Onderwijs. (2024). Onderwijsresultatenmodel primair onderwijs. <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/onderwijsresultaten-primair-onderwijs/documenten/publicaties/2019/12/10/onderwijsresultatenmodel-voor-het-primair-onderwijs>
Inspectie van het Onderwijs. (2025). Onderzoekskader 2025 voor het toezicht op het funderend onderwijs.
Staatsblad. (2010). Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen (Stb. 2010, 194).
Staatsblad. (2010). Besluit van 17 juni 2010, houdende vaststelling van referentieniveaus Nederlandse taal en referentieniveaus rekenen (Stb. 2010, 265). <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027879>
Staatsblad. (2019). Regeling Meing en beoordeling leerresultaten (Stb. 2019, 69886). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/start-2019-69886.html>
Staatsblad. (2024). Wijziging Regeling leerresultaten PO 2020 in verband met de doorlooptoets (Stb. 2024, 31022).
Wet op het primair onderwijs. (2025). Artikel 9, lid 11. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>
Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. (2022). Artikel 2, lid 2a. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027679>

Curriculumlessen uit Vlaanderen: een schoolvoorbeeld voor Nederland?

Nederland: worstelt met actualisatie kerndoelen, vicieuze cirkel.

Vlaanderen: systematische herziening, kennisrijk, beheersingsdoelen, coherentie.

Engeland (*Vlaanderen koos Engelse model bij het ontwikkelen van minimumdoelen*):

Kennisrijk: nadruk op systematische kennisopbouw als fundament voor curriculum

Heldere leerlijnen: doelen zijn expliciet per fase opgebouwd

Nationale toetsing: direct gekoppeld aan het curriculum, zodat beheersing toetsbaar is

Samenhang: afstemming tussen curriculum, toetsing, inspectie en leermiddelen

Effect: meer duidelijkheid voor scholen, leraren en leerlingen

Curriculumlessen uit Vlaanderen: een schoolvoorbeeld voor Nederland

Vlaanderen: waarom herzien?

- Te sterke nadruk op generieke vaardigheden en dalende resultaten in PISA/TIMSS
- Besef: kennis is fundament voor hogere-ordevaardigheden
- Doelen: herwaardering van kennis, systematische opbouw, coherentie, toetsing voor schoolkwaliteit

Vlaamse aanpak

- ✓ Kerncommissie en vakexpertteams
- ✓ Compact proces (1,5 maand)
- ✓ Minimumdoelen voor alle vakken
- ✓ Beheersingsdoelen in drie fasen: kleuter (gr2), leerjaar 4 (gr6), leerjaar 6 (gr8)

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Welkom

Criteria voor minimumdoelen

- ☐ Wordt er duidelijk omschreven welke kennis of vaardigheid het doel beoogt?
- ☐ Is het doel éénduidig interpreteerbaar?
- ☐ Is het doel voldoende eenvoudig geformuleerd?
- ☐ Is het doel evalueerbaar?
- ☐ Is het doel ambitieus doch haalbaar?
- ☐ Hoe verhoudt het doel zich tot internationale curricula?
- ☐ Wordt het doel beoogd op de juiste leeftijd?
- ☐ Is het doel uniek en herhaalt het dus niet eerder geformuleerd minimumdoel?
- ☐ Is het doel voldoende concreet en vermijdt het dus vaagheid?
- ☐ Worden er geen onnodige werkwoorden gebruikt?
- ☐ Is het doel essentieel in functie van de coherentie?
- ☐ Is dit werkelijk een minimumdoel dat essentieel is voor basisschool of kunnen we dit doel schrappen om het volume en de complexiteit te verminderen?

Bron: rapport cie Muijs Minimumdoelen basisonderwijs Vlaanderen, 2025, zie ook: www.onderwijsdoelen.be

Kerdoelen en Beheersingsdoelen

De leerling redeneert en rekt met getallen en verhoudingen.

De leerling redeneert en rekt met gehele en decimale getallen.

Het gaat hierbij om:

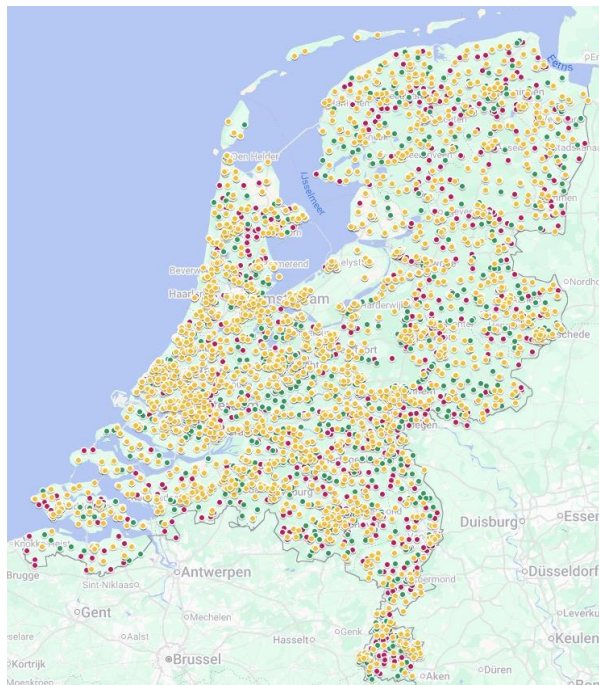
- bewerkingen: vergelijken, ordenen, optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen;
- memoriseren van getalrelaties, splitsingen van getallen tot 20 en de tafels van vermenigvuldiging, en deze kennis vlot en wendbaar toepassen;
- beredeneerd kiezen van een rekenvorm en rekenwijze en reflecteren op de keuze en uitvoering hiervan;
- rekenvormen: hoofdrekenen, schattend rekenen, schriftelijk rekenen en rekenen met de rekenmachine;
- rekenwijzen: rekenen met eigenschappen van getallen en bewerkingen, en met standaardprocedures.

Bron: SLO. (2025) Definitieve conceptkerndoelen - herziene versie 2025

Onderwerp	Subthema	Nummer / Cod	Onderwijsdoel
Getallenkennis	Natuurlijke getallen	2.1.1	De leerling kent de waarde van een cijfer in getallen tot en met 10 miljard aan de hand van zijn positie in het plaatswaardesysteem [I].
Getallenkennis	Natuurlijke getallen	2.1.2	De leerling kent miljoen, miljard als eenheid [F].
Getallenkennis	Natuurlijke getallen	2.1.3	De leerling kent de (grootste) gemeenschappelijke deler en het (kleinste) gemeenschappelijk veelvoud [I/F].
Getallenkennis	Natuurlijke getallen	2.1.4	De leerling kent de volgende begrippen en wiskundige notaties [F]: HD, M, TM, HM, Md.
Getallenkennis	Natuurlijke getallen	2.1.5	De leerling kan de (grootste) gemeenschappelijke deler en het (kleinste) gemeenschappelijk veelvoud van twee natuurlijke getallen tot en met 100 bepalen.
Getallenkennis	Natuurlijke getallen	2.1.6	De leerling kan (bij) natuurlijke getallen tot en met 10 000 000 000:
Getallenkennis	Natuurlijke getallen	2.1.7	De leerling kan orde, regelmaat, verbanden en patronen tussen getallen herkennen, beschrijven, maken, verderzetten en opvullen.
Getallenkennis	Gehele getallen	2.1.8	De leerling kan negatieve gehele getallen tot en met -20 vergelijken, ordenen en plaatsen op de getallenas.
Getallenkennis	Gehele getallen	2.1.9	De leerling kan de afstand tussen twee negatieve getallen bepalen met behulp van een schematische voorstelling.
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.10	De leerling kent een breuk als een deling [I].
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.11	De leerling kent een natuurlijk getal als een oneigenlijke breuk [I].
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.12	De leerling kent een rationaal getal als aanduiding voor een hoeveelheid en een verhouding [I].
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.13	De leerling kent een procent als een breuk met noemer 100 [I].
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.14	De leerling kent het verband tussen een breuk, een decimaal getal en procent [I].
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.15	De leerling kent van de breuken 12, 14, 34, 15, 110, 1100 hun uitdrukking als procenten paraat [F].
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.16	De leerling kent een relatieve en absolute vergelijking [I].
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.17	De leerling kent de volgende begrippen en wiskundige notaties [F]:
Getallenkennis	Positieve rationale getallen	2.1.18	De leerling kan breuken (noemer tot en met 100), procenten (tot op eenheid) en decimale getallen (tot op 1 duizendste):

Bron: www.onderwijsdoelen.be

Discussie: Wat kan Nederland leren?

Woensdag 26 November, 19u30

Debat Kerndoelen

DE BALIE, AMSTERDAM

www.peter-langerak.nl

Let op het koppelteken,
anders kom je uit bij de
basisgitarist Peter Langerak

www.linkedin.com/in/peterlangerak

peter@mathematischinstituut.nl
p.l.langerak@vu.nl

